

Mantelzorg op maat.

**Verslag provinciale ontmoetingsdag Surinaamse ouderen
25 september 2004**

Mantelzorg op maat.

**Verslag provinciale ontmoetingsdag Surinaamse ouderen
25 september 2004**

**Georganiseerd door:
Provinciaal Platform Surinaamse ouderen organisatie in Noord-Brabant
Palet, steunpunt voor multiculturele ontwikkeling in Noord-Brabant**

Colofon

Uitgave:	© Palet, december 2004
Verslag	Hilda van der Plaats
Layout + foto's	Willie Vissers
Contactpersoon:	Sherida Karamat Ali Palet, regiokantoor Midden-Brabant Noordstraat 80 5038 EK Tilburg tel. (013) 5321436 skaramatali@paletweb.nl

Inleiding Mantelzorg op maat

‘Met het ouder worden komt het steeds vaker voor dat men een of andere vorm van hulp nodig heeft. Dat kan bijvoorbeeld zijn voor het doen van klusjes in en om het huis, boodschappen, huishoudelijke taken of medische verzorging. Velen hebben familie en kennissen die bijspringen in tijden van nood. Deze hulp wordt mantelzorg genoemd.

Op deze themabijeenkomst willen we nader kijken naar deze vorm van zorg. Hoe kijken Surinaamse ouderen tegen mantelzorg aan, zijn de ondersteunende voorzieningen bekend? Maken zij er gebruik van? Wat zijn de ervaringen?’

Deze tekst stond dit jaar in de uitnodiging die via het Provinciaal Platform Surinaamse Ouderenorganisaties uitging aan de Surinaamse ouderen in Noord-Brabant.

Ondanks de ‘concurrentie’ van de speciale Seniorenbeurs in Utrecht kon ook dit jaar weer gesproken worden van een ruime opkomst van Surinaamse ouderen. Ook waren er vertegenwoordigers van andere (migranten) organisaties, ouderenbonden en belangstellende autochtone ouderen. De meeste deelnemers kwamen echter weer uit de grote steden waar de Surinaamse ouderenorganisaties actief zijn.

Deze organisaties: Akantroesoe uit Breda, Mi Bosie en Naya Jotie uit Eindhoven, Stg. Surinaamse Ouderen Tilburg, Surinaamse Oudere vrouwen, Fos'Ten, afd. Brabant en de religieuze organisatie Rachmattullaah Islam uit St. Michielsgestel, zijn verenigd in het Platform Surinaamse Ouderen in Noord-Brabant.

De themadag werd gefinancierd uit een bijdrage van de Provincie Noord-Brabant vanuit het budget Vitaal Grijs.

Programma

12.30 uur	Ontvangst
13.00 uur	Opening door de dagvoorzitter, mevrouw F. de Beun-Kenswil
13.05 uur	Welkomstwoord drs. R.H. Augusteijn, gedeputeerde van de provincie Noord-Brabant op het gebied van wonen, zorg en welzijn
13.15 uur	Toelichting op het programma door de heer R. Amat, voorzitter PSOB
13.25 uur	Inleiding “Mantelzorg op maat” door mevr. drs. L. Cyrus-Gooswit
13.45 uur	Muzikaal intermezzo door Glenda Ossekoppele
14.00 uur	Videofilm over mantelzorg
14.20 uur	In gesprek met Surinaamse mantelzorgers
14.45 uur	Geledenheid voor vragen en discussie
15.00 uur	Samenzang
15.15 uur	Gezellig samenzijn onder het genot van een maaltijd en drankje met muziek van dj Joke Noten
17.00 uur	Afsluiting door de dagvoorzitter

Opening door de dagvoorzitter mevrouw F. de Beun

Mevrouw De Beun heet allen welkom en zegt dat de themamiddag voor de tweede keer in het prachtige provinciehuis wordt gehouden. Een bijzonder welkom voor de gastheer, gedeputeerde o.g.v. wonen, zorg en welzijn dhr Roel Augusteijn, de inleidster mevr. Lies Cyrus-Gooswit, de deelnemers aan het panelgesprek, de vrijwilligers, de DJ en de mensen die voor de muzikale toets zorgen.

Welkomstwoord door drs. R.H. Augusteijn, Gedeputeerde van de provincie Noord-Brabant, op het gebied van wonen, zorg en welzijn.

De heer Augusteijn weet direct zijn gehoor aan zich te binden door een duidelijk uitgesproken welkomstzin in het Sranan Tongo. Hij krijgt veel bijval en dankt zijn leermeester voor het aanleren van de goede uitspraak.

De thema- en ontmoetingsdagen zijn eerder in Breda, Eindhoven en Tilburg georganiseerd, maar nog niet in Den Bosch in het provinciehuis. Bij de provincie is het ouderenbeleid al jaren een belangrijk thema. Er is al jaren in geïnvesteerd. De provincie wil de participatie van ouderen aan de samenleving koesteren. Daarbij heeft de overheid een nadrukkelijke taak. De diverse ouderenbonden werken samen in het Verenigde Bonden Overleg Brabant (VBOB) en het is een uitstekende zaak dat de Surinaamse ouderen zich bij de Brabantse ouderen aansluiten door toevoerder te zijn bij de bijeenkomsten. Van toevoerder kan men groeien naar actieve deelname. Er zijn veel onderwerpen waar over nagedacht moet worden en mantelzorg is heel belangrijk. Deze gang van zaken past goed bij de prioriteiten van het provinciale bestuur.

In Surinaamse kring spreekt men van familiezorg. Het is een traditie die vroeger ook in Nederland de gewoonte zaak van de wereld was, maar nu is verwaterd. Toch merken we steeds meer dat we niet zonder deze mantelzorg kunnen functioneren. "U hebt daaraan vastgehouden. Wij willen u aanmoedigen daarin door te gaan" zegt de heer Augusteijn.

De Provincie heeft dus veel belangstelling voor de ouderen, ook de Surinaamse ouderen. De heer Augusteijn wijst op de aanwezigheid van de heer Essed, lid van de Provinciale Staten.

Het onderwerp is vorig jaar in de algemene beschouwingen van de Provinciale Staten aan de orde gesteld. De Statenleden hebben gezegd dat de mantelzorg een belangrijk punt is. Men heeft de opdracht gegeven dat in mei bekend moest zijn wat de provincie hieraan zou doen.

Er is een bedrag aangewezen van € 950.000 om onder meer de mantelzorg te stimuleren. De krappe tijd die gesteld is voor het aangeven van de plannen laat zien hoe belangrijk de Statenleden dit onderwerp vinden.

Er is een plan opgesteld met wel 26 mogelijkheden, die op het terrein van de mantelzorg gedaan kunnen worden. Daarbij komen een aantal zaken eerst aan bod.

- **Respijtzorg.** Als mantelzorger ga je een verplichting aan ten opzichte van een familielid of buur. Maar het kan op een gegeven moment te veel worden of het kan even niet. In dit soort situaties zou je terecht moeten kunnen bij iemand die je tijdelijk kan vervangen, voor een week of een paar uur. Als we dat met elkaar kunnen organiseren dan zou de mantelzorg misschien iets makkelijker gemaakt kunnen worden.
- Er zijn **speciale doelgroepen.** Op de eerste plaats de allochtonen. Misschien omdat dit een andere aanpak nodig maakt. Daarnaast wordt aandacht besteed aan mensen die aan de rand van de samenleving staan. Ze willen graag geholpen worden maar kunnen hierover niet goed communiceren.
- Het gaat ook om **dementie** en mensen die daarmee te maken hebben. Dat vereist een speciale aanpak voor die mantelzorg hebben we aandacht.

Wat kunnen we doen?

We willen respijtzorg organiseren, steunpunten in de regio en steden zodat mensen die tijdelijk in de knel zitten met de mantelzorg hulp kunnen krijgen.

In de nieuwe **Wet Maatschappelijke Ondersteuning** worden allerlei zorgtaken van de landelijke overheid bij de gemeenten gelegd. De gemeenten moeten dat op een goede manier organiseren, maar er zal veel veranderen. Daarbij heeft de mantelzorger ook steun nodig.

De provincie wil helpen in die communicatie door mensen mondiger te maken en goed te organiseren. Belangrijk is dat met elkaar te doen. Je moet elkaar ontmoeten en weten dat er anderen zijn in eenzelfde positie. Je maakt deel uit van een bevolkingsgroep, maar ook van deze provincie. "Wij staan er samen voor de problemen. Daarom is het zo belangrijk dat u er bent," zegt de heer Augusteijn.

Een aantal jaren geleden is de **Brabantse Raad voor Mantelzorgers** opgericht. Men denkt mee met het provinciale bestuur, men wijst ons de weg. Daarnaast is het belangrijk dat je jouw stem laat horen. Dit is een moeilijk onderwerp, maar het wordt vandaag in een plezierige setting besproken.

De heer Augusteijn herhaalt dat dit een buitengewoon belangrijk onderwerp is en dat hij graag zijn steentje bijdraagt aan de ondersteuning van de mantelzorgers. Daarom heeft de provincie ook graag meegewerkt aan deze bijeenkomst.

Mevrouw De Beun herhaalt nog eens dat de provincie speciale aandacht heeft voor de allochtone mantelzorg en dat er 26 mogelijkheden zijn. We zullen er aandacht aan schenken.

Ze dankt de heer Augusteijn met een mooie bos bloemen.

Hierna geeft ze het woord aan de heer Amat om het programma verder toe te lichten.

Toelichting op het programma

door de heer R. Amat, voorzitter PSOB

De heer Amat heet de aanwezigen nogmaals welkom namens het PSOB. Hij is dankbaar voor het feit dat de Brabantse Surinaamse ouderen vandaag voor de 7^e keer bij elkaar zijn rond een themadag. De eerste bijeenkomst stond in het teken van 'geloven in ontmoeting' en was ook in het provinciehuis in Den Bosch. Na een aantal jaar zijn wij hier weer met het onderwerp 'mantelzorg'. Namens het PSOB dankt hij de gedeputeerde voor de toegezegde steun. Ook heet hij de diverse andere speciale gasten welkom.

Het is goed dat het PSOB als volwaardig lid van het VBOB wordt toegelaten en niet slechts als toehoorder. Er zijn ook leden van het Brabants Ouderen Platform (BOP) en het VBOB aanwezig. Het zijn allemaal vrijwilligersorganisaties die zich inzetten voor ouderen. Wat zijn de knelpunten, wat willen wij als ouderen bespreken. Het is een lange weg geweest vanaf 1996 toen de zes Surinaamse ouderen organisaties bij elkaar kwamen en zich organiseerden in het PSOB.

Hierna gaat de heer Amat verder in de op zes organisaties die verenigd zijn in het PSOB, allemaal met verschillende doelstellingen, verschillende achtergronden, maar toch deze jarenlange samenwerking. De verschillende organisaties zijn in de gemeenten waarin zij actief zijn ook betrokken bij het overleg van de algemene ouderenbonden, terwijl het PSOB betrokken is bij het BOP en het VBOB.

Hij dankt de provincie voor de financiële steun waardoor ook deze dag weer kon worden gerealiseerd. De heer Amat dankt ook de vele ouderen die zijn gekomen. "Door jullie aanwezigheid krijgen wij steun om verder te gaan. Er wordt gezegd dat allochtone ouderen niet te bereiken zijn, maar hier zijn wij!"

Inleiding ‘Mantelzorg op maat’

door mevr. drs. L. Cyrus-Gooswit

(onverkort)

In het kwartiertje dat nu volgt wil ik u iets vertellen over het begrip mantelzorg. Daarnaast ga ik in op het gebruik van ondersteunende voorzieningen door Surinaamse ouderen en hun waardering hiervoor. Tenslotte passeren diverse vormen van mantelzorgondersteuning de revue.

Hierna gaan we een videofilm over de mantelzorg bekijken. Vervolgens ga ik in gesprek met enkele mantelzorgers. Maar u hebt van de dagvoorzitter begrepen dat er ook een intermezzo is. Dus we laten u ook even op adem komen.

Dames en heren, mantelzorgers zijn niet meer weg te denken in de Nederlandse samenleving. 80% van de (gezondheids)zorg in Nederland gebeurt door mantelzorgers.

1. Mantelzorg, wat is dat?

Mantelzorg is de zorg die mensen aan elkaar bieden vanuit een persoonlijke relatie. Het kan gaan om de zorg in de thuissituatie van partners voor elkaar, het kan ook gaan om de zorg van kinderen voor hun ouders of de zorg van burens voor elkaar.

Mantelzorg beperkt zich niet exclusief tot de zorg (thuis) voor een oudere. Ook ouders van een langdurig ziek of gehandicapt kind, of kinderen in een puberleeftijd met een langdurig of ernstige zieke, of gehandicapte ouder of broer zijn mantelzorgers. In deze inleiding zal ik mij beperken tot de zorg voor ouderen in de thuissituatie.

Mantelzorg begint als iemand lichamelijk of geestelijk niet meer in staat is voor zichzelf te zorgen. De persoon is ziek, vaak chronisch ziek, en hij of zij heeft hulp nodig van anderen. Mantelzorg begint meestal heel geleidelijk. Het kan beginnen met boodschappen halen voor iemand, of het huis helpen schoonhouden. Maar langzamerhand gaat de hulp die wordt verleend, over van zaken die rond de hulpvrager spelen, naar hulp die letterlijk dicht bij de persoon komt, zoals het helpen met douchen en wassen en helpen opstaan en aankleden, de persoonlijke verzorging dus.

2. Mantelzorg, bekend uit het verleden in Suriname?

In Nederland is mantelzorg een oud verschijnsel, de term is echter hier pas een kwart eeuw in gebruik. (De term ‘mantelzorg is in 1976 geïntroduceerd door prof. dr. J.C.M. Hattinga Verschure).

Kennen wij deze zorg ook van huis uit? Uit Suriname bedoel ik.

Jazeker, de term mantelzorg werd weliswaar niet gebruikt, men sprak veel meer over ‘zorgen voor je moeder, vader of familie als die wegens ziekte hulp nodig had, Wie kent niet de huishoudens in Suriname waar opa of oma bij hun kinderen inwoonden en verzorgd werden tot de dood? Deze zorg was vanzelfsprekend.

In Nederland hebben ouderen een langere levensverwachting. Door de goede gezondheidszorg, hulpmiddelen en voorzieningen kunnen ouderen na operaties, hartinfarcten en ernstige ziekten (gelukkig maar) nog jaren leven. Maar de veelomvattende zorg die dan verleend moet worden is niet berekend op deze lange levensverwachting. Volwassen kinderen hebben hun eigen gezinnen en hun werk. Zij komen soms nauwelijks aan de zorg voor zichzelf toe omdat zij vaak en langdurig bij hun ouders aanwezig moeten zijn. Ook hun werk schiet er soms bij in.

In mijn nabije omgeving heb ik meegemaakt dat een oudere man zijn dochter min of meer onder zware druk zette om bij hem te komen inwonen om voor hem te zorgen. De oude vader van 80 jaar wilde daarnaast geen gebruik maken van de hulp die anderen (zowel vrijwilligers als professionals konden bieden. De dochter had een baan buitenshuis en de combinatie werk en de zorg voor haar vader werd haar op een gegeven moment te veel. Na 4 jaar werk en zorg gecombineerd te hebben raakte ze zelf in de ziekte, en vervolgens in de WAO en was niet meer in staat haar vader te verzorgen. De vader werd tenslotte noodgedwongen in een verzorgingshuis opgenomen.

Denkt u zich ook het volgende eens in: je partner wordt vergeetachtig, op een gegeven moment wordt de diagnose ziekte van Alzheimer, dit is een vorm van dementie, vastgesteld. Je ziet je partner in de loop der jaren langzaam achteruitgaan. Het huishouden dat samen werd gedaan, gebeurt nu alleen door u. Zonder er bij stil te staan is uw rol als partner /echtgenoot of echtgenote verandert in een rol van mantelzorger. U doet het huishouden, u kleedt u partner aan, kookt, helpt hem of haar bij het eten, eigenlijk bij alles. Dan komt er een moment dat uw partner u niet meer herkent. Lichamelijk en geestelijk raakt u uitgeput. Natuurlijk klaagt u niet, u houdt immers van de persoon die u verzorgt maar u gaat wel voorbij aan uw eigen grenzen. Hulp van anderen zou u heel, heel erg goed kunnen gebruiken. Is die hulp er wel?

3. Maken Surinaamse ouderen gebruik van de mantelzorgondersteunende voorzieningen en hoe waarderen zij deze voorzieningen?

In Nederland bestaan er een behoorlijk aantal ondersteunende voorzieningen voor zowel zorgontvangers als mantelzorgers. Van de hulp die de huisarts u kan verlenen bent u al len goed op de hoogte, de verpleeg - en verzorgingshuizen zijn u ook bekend. Evenals bij autochtone Nederlanders willen Surinaamse ouderen zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen, een verzorgings- of verpleeghuis is niet het eerste waaraan men denkt als men zorgbehoefte wordt. Maar er bestaan ook andere vormen van zorg die het zelfstandig wonen mogelijk maken. De thuiszorg bijvoorbeeld. Thuiszorg is er voor hulp bij het huishouden en hulp bij de zorg. Onderzoek heeft uitgewezen dat de thuiszorg goed bekend is bij Surinamers en hun gebruik van deze ondersteuningvorm komt overeen met de autochtone Nederlanders.

Maar niet alles loopt op rolletjes.

Onze ouderen hebben soms andere verwachtingen van de zorg die de thuiszorgmedewerkers verlenen. Zij kijken heel vreemd aan tegen bepaalde regels en voorschriften volgens welke de medewerkers van deze zorg moeten werken. Ik geef u een illustratie hiervan.

Een Surinaamse oudere vertelt in gesprek met haar vriendin het volgende:

"Mijn dochter heeft 10 uur per week voor mij thuiszorghulp kunnen krijgen. Maar toen ik een keer aan de medewerker vroeg of ze mijn kast in de woonkamer wilde verplaatsen zei ze: 'Mevrouw daar zijn we niet voor, dat mogen wij volgens de voorschriften van de thuiszorg niet doen'. 'Maar u bent toch hier gekomen om mij te helpen', zei ik".

Wat zorgontvangers en mantelzorgers ook vreemd vinden is het streven in Nederland naar zelfredzaamheid van mensen, dat wil zeggen: mensen moeten zich zoveel mogelijk zelf kunnen redden. 'Waarom betaal je iemand die met de handen op de rug staat te kijken hoe een ander zich wast?' (Marjolein Moree)

Soms aarzelt men ook om gebruik te maken van de professionele (zorg)voorzieningen. Diverse redenen kunnen hiervoor genoemd worden:

- 1) De zorgverlener spreekt geen Sranan tongo, Javaans of Sarnami Hindi. Het voelt niet vertrouwd aan en een goede communicatie ontbreekt. En het komt ook wel eens voor dat er niet eens sprake is van enige vorm van communicatie. Het gevolg is een totaal sociaal isolement van de oudere.
- 2) Soms kan de zorgverlener niet die zorg verlenen die wordt verlangd. Een voorbeeld: het kammen van kroeshaar bijvoorbeeld, daar weten autochtone Nederlandse verzorgers zich geen raad mee.
- 3) Surinaamse ouderen hebben soms moeite om hulp te vragen aan mensen buiten de familiekring en de kring van goede bekenden. Hierdoor worden Surinaamse mantelzorgers zwaar belast. Zij moeten de hulp van professionals of vrijwilligers ontberen. Het zijn vooral de dochters die de zorg voor de ouders of een van de ouders op zich nemen. Veelal heeft de dochter, zoals ook eerder gezegd, ook nog een baan buitenshuis, en een eigen gezin. U kunt zich voorstellen dat de combinatie mantelzorger, werkende moeder en echtgenote een wissel op je trekt.
- 4) Referentiekaders kunnen anders zijn, waardoor men zich niet thuis voelt binnen een Nederlandse groep. Ik kan dit duidelijk maken aan de hand van een verhaal van een oudere Surinaamse man. Hij vertelde het volgende: *“Toen ik aan de medegebruikers van de algemene dagopvang voor ouderen vertelde over het park, het gouvernementsplein en de zangvogelwedstrijden die daar gehouden worden, keek men mij heel vreemd aan. Ze dachten dat ik niet helemaal goed in mijn hoofd was. Ik voelde mij ook niet meer op mijn gemak daar en ik ben er niet meer naar toe geweest”*. Deze man voelde zich totaal niet begrepen.
- 5) Soms sluit de voorziening niet aan op de behoefte van de oudere. Neem bijvoorbeeld de tussenvoorziening ‘tafeltje dekje’. De maaltijden zijn totaal anders samengesteld dan men gewend is.

4. Welke vormen van mantelzorgondersteuning zijn er nog meer?

Ik heb verschillende voorzieningen genoemd waarvan men gebruik kan maken maar er zijn er veel meer. Soms moet je voordat je gebruik kunt maken van een voorziening, voor hulp **geïndiceerd** worden. Dit wil zeggen: je moet een bewijs hebben, een briefje, dat je de hulp echt nodig hebt. Dit briefje wordt gegeven door het RIO (**Regionaal Indicatie Orgaan**). Voor hulp van de thuiszorg heb je bijvoorbeeld zo'n indicatie nodig.

Aanpassingen aan het huis zoals een steun in de douche, een traplift kunnen via de WVG de **Wet Voorzieningen Gehandicapten** (de WVG) verkregen worden.

Zorg kan ook ingekocht worden met het **persoonsgebonden budget**. Men krijgt van het zorgkantoor een budget toegewezen waarmee men zelf zorg kan inkopen.

Maar niet alle hulp /zorg hoeft betaald te worden.

De **‘Steunpunten mantelzorg’** hier in Brabant organiseren spreekuren voor mantelzorgers, verstrekken informatie, verlenen emotionele steun, organiseren cursussen en lotgenotencontacten. Een lotgenotengroep is een groep mensen, met dezelfde soort problemen of ziekten, die bij elkaar komt voor onderlinge steun. Het steunpunt kan ook **respijtzorg** helpen organiseren. Dit is de tijdelijke overname van de zorg van de mantelzorger om deze op adem te laten komen. De zorg wordt dan overgenomen door bijvoorbeeld een tijdelijke opname van de verzorgde persoon in een verzorgingshuis.

Maar weet u dat er voor zorgontvangers en Mantelzorgers ook **ontspannings - en verwenweekenden** georganiseerd worden?

Hoewel deze vormen van ondersteuning voor iedereen beschikbaar zijn blijkt dat Surinamers er weinig gebruik van maken. Mantelzorgers laten de zorg voor hun dierbaren moeilijk los. Ze voelen zich snel schuldig op het moment dat ze aan zichzelf denken.

Dames en heren, de zorg voor mantelzorgers heeft lange tijd bestaan uit zorg voor autochtone mantelzorgers. Maar de laatste jaren is het besef doorgedrongen dat ook andere mantelzorgers zoals Surinamers, Turkse en Marokkaanse mensen ondersteuning nodig hebben. Hier en daar doet men onderzoek naar de wensen en behoeften van deze mantelzorgers. Op verschillende plaatsen in Nederland heeft men ingespeeld op de behoefte aan hulp en ondersteuning die er bij Surinaamse ouderen bestaat. Ik noem u enkele voorbeelden. In Utrecht is er de **dagvoorziening** Surinaamse ouderen. Het doel is ouderen die niet zo mobiel meer zijn overdag activiteiten aan te bieden. De dagvoorziening is ondergebracht in een

verzorgingshuis. De ouderen worden met een busje 's ochtends thuis opgehaald en 's middags weer naar huis gebracht. Men lost samen puzzels op, doet spelletjes, viert samen feestdagen enz.

Ook de **Dagopvang Oudere Surinamers** van het Zorgcentrum Transvaal in Den Haag biedt de ouderen overdag een variatie aan activiteiten aan. In zowel Utrecht als Den Haag komt deze dagvoorziening ten goede aan de oudere en aan de kinderen. De oudere wordt gedurende een of meerder dagen per week geactiveerd door de aangeboden activiteiten, vindt sociale ondersteuning bij leeftijdgenoten, kan langer zelfstandig blijven wonen, en hoeft minder op kinderen te steunen. De kinderen springen in wanneer dat nodig is maar hoeven niet dagelijks bij hun ouders te zijn.

Een bijzonder centrum is ook het **ontmoetingscentrum Kraka-e-Sewa** in Amsterdam-Zuidoost. Dit centrum verleent aan Surinaamse mensen met een lichte tot matig ernstige vorm van dementie, die (nog) thuis wonen en hun mantelzorgers ondersteuning. De personele bezetting is geheel Surinaams. De activiteiten zijn aangepast aan de gebruiken en gewoontes uit Suriname. Er wordt veel samengewerkt met de Thuiszorg, de GGZ en de zelforganisaties.

Ik ben aan het eind van mijn praatje gekomen. Er is nog veel ondersteuningwerk te verrichten. Ik wil mantelzorgers oproepen vooral hun stem te laten horen. Geef aan welke ondersteuning u kunt gebruiken en probeer dat zo concreet mogelijk te doen. Als de draaglast u te veel wordt, zoek op tijd naar ondersteuningsmogelijkheden. En als u hierin hulp nodig heeft dan zijn er naast de professionele instellingen, speciaal voor u, de Surinaamse ouderenorganisaties in Brabant. Zij kunnen uw vraag aan ondersteuning verder vorm helpen geven. Zij kunnen ook de weg wijzen naar de voorzieningen, zij kunnen u helpen uw vraag bij de zorgverleners te brengen en op deze wijze er mede zorg voor dragen dat uw stem gehoord wordt.

Aan de Surinaamse ouderenorganisaties, verenigd in het PSOB, wil ik zeggen:

- Probeer een werkgroepje van vrijwilligers samen te stellen die contact maken met mantelzorgers, de zorgbehoefte thuis opzoeken, en hun ondersteuningsbehoeften registreren. U kent de ouderen en spreekt en begrijpt hun taal, zowel non-verbaal als verbaal.
- Stimuleer zorgvragers en hun mantelzorgers wanneer het nodig is gebruik te maken van de voorzieningen die er zijn.

- Werk samen met de professionele instellingen, laat uw stem horen bij en neem deel aan de regionale belangenbehartiging mantelzorgers, de steunpunten mantelzorg in Brabant, de Thuiszorg en andere voorzieningen.

In het recente verleden heeft het SOT in Tilburg voor Surinaamse mantelzorgers een cursus 'Zieken thuis verzorgen' georganiseerd. Wellicht kan er ook een verwenweekend voor zorgvragers en mantelzorgers georganiseerd worden. De steunpunten Mantelzorg helpen u volgens mij graag daarbij.

Aan de ondersteuningsinstellingen die er voor zorgvragers en mantelzorgers zijn doe ik een oproep

- Zet de antennes uit om de ondersteuningsvragen op te vangen en te waken voor aannames zoals 'Surinamers redden het wel, er wordt goed voor de ouderen gezorgd'. Uw hulp is zeker nodig.
- Hou rekening met de jongere generatie Surinamers die het zwaar heeft, want ook daar doet zich de noodzaak voor dat man en vrouw buitenhuis werken om het hoofd boven water te houden. De mantelzorg komt onder druk te staan. Uw hulp is onmisbaar.
- Werk samen met de Surinaamse Ouderenorganisaties in Brabant, verenigd in het PSOB. Dit vergroot uw kans om de juiste ondersteuning te bieden, om maatwerk te leveren.

Voor u allen ligt een boekje gereed 'Goed zorgen voor je ouders in Nederland'. Hierin komen enkele onderwerpen die ik vandaag aan u heb voorgehouden ter sprake. Vergeet u niet het boekje mee te nemen. Het bevat ook vele tips die u van pas kunnen komen.

Muzikaal intermezzo door Glenda Ossekoppele, begeleid door Baukje Thomassen

Glenda Ossekoppele heeft een gevarieerd programma aan liederen samengesteld van Faja lobi, Heimwee, naar My house van Bernstein en Summertime uit Porgy & Besse van Gerswin. Het publiek is enthousiast.

Videofilm over mantelzorg

Mevrouw Cyrus heeft in haar inleiding vooral de situatie van ouderen in beeld gebracht. Nu volgt de videofilm waarin twee allochtone mantelzorgers hun verhaal vertellen, met name de Antilliaanse Evy die de zorg heeft voor haar dochter met het Downsyndroom en de Hindoestaanse Mala en Rasha, een dochter met een chronisch zieke moeder (Je leert ermee leven, maar het is zwaar).

Het is bijzonder stil in de zaal tijdens het vertonen van de film.

In gesprek met Surinaamse mantelzorgers

Mevrouw Cyrus gaat in gesprek met mevrouw Akloe, mevrouw Saitch en de heer Amat

Mevrouw Saitch heeft de zorg voor 2 familieleden en een vriendin van haar zus.

Mevrouw Akloe was tot voor kort mantelzorgster voor haar man.

De heer Amat heeft samen met zijn vrouw zorg verleend aan zijn schoonmoeder.

De mantelzorgers vertellen hun verhaal.

Mevr. Saitch vertelt dat haar schoonmoeder toen ze ziek werd opgenomen werd, maar het ging niet goed en de familie heeft haar weer naar huis gehaald. In het ziekenhuis moest de familie zelf het eten geven omdat het personeel het eten op het nachtkastje zette en de zieke er zelf niet bij kon komen. Ze werd in kokend water gebaad en de familie zag dat ze onder de blaren zat. Uiteindelijk is ze overleden. Mevr. Saitch heeft het gedaan uit liefde voor haar echtgenoot, die moest werken en het zelf niet kon.

De echtgenoot van mevrouw Akloe kreeg een hersenbloeding en kwam in een revalidatiehuis terecht. Ze moest regelmatig meekijken om te zien hoe ze hem zelf zou kunnen verzorgen. Daarvoor moest ze haar vakantie opnemen. Ze wist niet dat daarvoor vrij gegeven kan worden. Uiteindelijk heeft mevrouw Akloe haar man thuis verzorgd en later in het verpleegtehuis. Dit heeft ze 6,5 jaar gedaan, naast een fulltime baan en de verzorging van 5 kinderen. Op een gegeven moment ging het niet meer.

De heer Amat trad op als tolk, verzorger en informant van de familie bij de verzorging van zijn schoonmoeder. Ze wilde niet naar een verzorgingshuis, ze kon niet lezen of schrijven en was de Nederlandse taal niet machtig. Alles moest voor haar worden gedaan. Ze woonde altijd zelfstandig maar door een beroerte moest ze thuis hulp hebben. Dat heeft de familie ruim twee maanden gedaan. Hoewel ze veel kinderen had waren er maar weinig in staat om daadwerkelijk hulp te bieden. Uiteindelijk werd voor schoonmoeder een plaats gevonden in Nieuw Beekvliet, waar ze op 7 september jl. is overleden.

Mevrouw Cyrus vraagt de mantelzorgers: "Als zoiets weer zou gebeuren zou je dan hetzelfde doen?"

De heer Amat antwoordt dat hij daarmee bezig is binnen de vereniging Rachmattullaah Islam.

Mevrouw Akloe vertelt dat toen het niet meer ging er hulp is gekomen. Nu zou ze zeggen: vraag eerder hulp, je kunt het niet alleen. Je wordt er ziek van en als je ziek bent kan je helemaal niets meer doen. Er is hulp, maak er gebruik van in een vroeg stadium. "Achteraf denk ik, had ik het maar anders gedaan, ik heb er uiteindelijk niets mee bereikt door het alleen te willen doen."

Mevrouw Saitch zegt dat haar schoonzus haar zieke man niet kon thuishouden. "We gin-

gen elke dag met haar naar het verpleeghuis omdat er zaken waren die niet klopten. Het deed pijn te zien hoe hij werd verzorgd.” Haar schoonzus heeft haar man meegenomen naar Amsterdam waar haar drie kinderen wonen, maar uiteindelijk kwam ze er alleen voor te staan. De kinderen hadden geen tijd. Haar man is inmiddels overleden.

Op dit moment heeft mevr. Saitch op zich genomen om in Breda een mevrouw, die al 8 jaar in een verpleeghuis zit, te bezoeken. Deze mevrouw is Antilliaanse en kan zich niet redden in de Nederlandse taal. Daarom behandelt men haar alsof ze Alzheimer heeft. Doordat ze nooit meer sprak lieten haar stembanden het afweten. Toen mevrouw Saitch met haar ging zingen lachte ze en het personeel vroeg ‘wat heb je met haar gedaan?’ De mevrouw kan nog steeds niet spreken maar ze kan weer lachen.

Mevr. Cyrus zegt dat het personeel in verpleeg- en ziekenhuizen ontzettend weinig tijd krijgt om mensen te verzorgen. Er zouden zich veel meer Surinamers als vrijwilliger moeten aanmelden.

Mevr. Saitch roept op om de krachten te bundelen om mensen te bezoeken. We hebben een grote gemeenschap. Je doet veel goed met zo’n bezoek, al is het maar een uurtje per week. Kijk hoe je eigen toekomst eruit ziet. Laten we ons gedragen als één grote familie zodat we die mensen een brasa kunnen geven, want ze hebben het hard nodig.

Mevr. Cyrus zegt dat de gedeputeerde sprak over respijtzorg, maar daarvoor zijn vrijwilligers nodig. Denkt u dat er genoeg zijn?

De heer Amat zegt dat het veel tijd kost en moeite om vrijwilligers te krijgen. Het is al moeilijk om het binnen de eigen familie te organiseren. Het moet beter gestructureerd worden. We moeten laten zien dat wij er zijn. Er zijn al voorzieningen gekomen, bijvoorbeeld het woonproject

voor Surinaamse ouderen in Tilburg, Vonderhof in Eindhoven. Met de dag zijn er minder kinderen die hun ouders in een speciale voorziening willen laten verzorgen. Met name in Nieuw Beekvliet dat speciaal voor Surinaamse ouderen was opgericht komen steeds minder Surinaamse ouderen omdat de kinderen het te ver vinden om daarheen te reizen voor een bezoek. We moeten als voortrekkers de Surinaamse mensen voorlichten over de bestaande voorzieningen die er zijn in Brabant (zoals Nieuw Beekvliet) zodat zij er gebruik van blijven maken. Deze speciale voorzieningen kunnen in stand worden gehouden als er voldoende gebruik van wordt gemaakt.

Mevr. Cyrus merkt op dat in de toekomst veel van mensen wordt verwacht, met name van mantelzorgers.

Mevrouw Saitch zegt dat mensen moeten samenwerken. Ze wijst op Loket-W waar mensen als vrijwilligers werken die gebeld kunnen worden voor allerlei informatie, vooral aan ouderen. Mensen die hulp nodig hebben, van schoonmaken tot thuiszorg. Ook wordt hulp geboden bij het invullen van formulieren etc. Men is bezig bij Mi Bosie een meldpunt te openen.

Het gaat niet alleen om mensen in verpleegtehuizen. Ouderen worden steeds meer in de steek gelaten. Maar denk er aan: we worden allemaal oud!

Mevr. Cyrus geeft nog als advies mee: Wacht niet te lang, zoek op tijd hulp.

Gelegenheid voor vragen en discussie

Een mevrouw uit de zaal wijst op het project Ouderenproef. Dat is ook voor allochtone ouderen. Hoe kan men prettig leven. Er worden ambtenaren ingezet van andere culturen, maar het lukt niet om ouderen uit andere culturen in de groepen te krijgen. Ze doet een beroep op de aanwezigen om mee te werken en vragen in te brengen. Niet op iedere vraag kan een antwoord komen, maar er wordt wel aandacht aan besteed. Mevrouw Akloe vraagt een contactadres voor samenwerking. De provincie is het coördinatiepunt van dit project.

De heer Amat vertelt dat Nieuw Beekvliet in St. Michielsgestel waar oorspronkelijk alleen Surinaamse ouderen van Javaanse afkomst woonden, langzamerhand aan het veranderen is. Ook andere Surinaamse ouderen hebben hier een goede plek gevonden, maar de kinderen vinden meer en meer dat de afstand naar St. Michielsgestel te ver is en men brengt de ouderen onder in verpleeghuizen in de buurt. Daar zijn geen speciale voorzieningen voor de Surinaamse ouderen. Hij pleit ervoor om toch zoveel mogelijk van de speciale voorzieningen gebruik te maken. Er is hard voor gewerkt. Straks is alles weg!

Er volgt een discussie over vervoer en de mogelijkheid om de ouders te bezoeken.

Met veel kinderen is de tijd te verdelen, maar als je er met enkelen voorstaat wordt het veel moeilijker. Bovendien heeft iedereen het druk.

Een vertegenwoordigster van Nieuw Beekvliet zegt dat er een constant gebrek is aan Surinaamse mantelzorgers, vrijwilligers en ook aan personeel. De heer Amat noemt de mogelijkheid om te overnachten in Nieuw Beekvliet. Hij geeft ook aan

dat de PSOB zich bezig houdt met de samenwerking van de Surinaamse ouderenorganisaties op het gebied van bijvoorbeeld het opzetten van spreekuren. Bij elke organisatie zouden spreekuren gehouden moeten worden. In Tilburg is het spreekuur van de SOT zo bekend dat er ook Turkse en Marokkaanse ouderen gebruik van maken. Het spreekuur van Rachmattullaah Islam is op vrijdag en in Breda bij Akantroesoe op woensdag.

Er komt een vraag uit de zaal naar mantelzorg en hulp in ziekenhuizen. Mensen liggen soms te lang in een ziekenhuis omdat er geen plaats is in een verpleeghuis of men is veel te lang thuis omdat het RIO zegt dat de familieleden zelf maar voor hun ouders moeten zorgen. Die kunnen dat echter niet omdat ze zelf een baan en kinderen hebben. Daar wordt niet naar gekeken.

Mevr. Cyrus antwoordt dat er inderdaad soms te makkelijk wordt gedacht over mantelzorg. Wees duidelijk over wat je wel en niet kunt, is haar advies.

Een meneer uit de zaal vertelt dat hij zijn broer vijf jaar lang dag en nacht heeft verzorgd en dat ook zijn vrouw invalide is. Er zijn niet genoeg mensen in de zorg en er zijn niet genoeg vrijwilligers, maar iedere dag komen er meer ouderen bij. Er wordt te gemakkelijk gezegd dat de familie maar moet zorgen. Laten we kijken waar we hulp kunnen vragen en niet alleen kijken naar vrijwilligers.

Mevr. Cyrus wijst op de uitspraken van de gedeputeerde. Er is extra geld. Laat je stem horen.

MIBOSIE heeft niet afgewacht of men gevraagd werd. Men heeft zich aangemeld bij het platform mantelzorg in Eindhoven. Wij willen de mensen de weg wijzen. Als je iets wilt weten kunnen wij voorlichting verzorgen.

De heer Essed, Statenlid, zegt dat uit de vragen afgeleid kon worden dat mensen de neiging hebben om zich aan te passen aan de Nederlandse standaard. Ik heb het trotse gevoel dat wij Surinamers een voorbeeldfunctie hebben in deze samenleving als het om mantelzorg gaat.

Mevr. Nooren van de Brabantse Raad van Mantelzorgers wijst erop dat de mantelzorgers ook rechten hebben. Er zijn kaarten verspreid waarop de 10 rechten van de mantelzorgers staan. Er is ook een nieuwsbrief.

Einde programma

Na dankwoorden aan alle medewerkers aan deze dag sluit mevrouw De Beun het officiële programma af. De dag is nog niet ten einde.

Ontmoeting

Na een enthousiaste samenzang waarbij Glenda Ossekoppele en de dagvoorzitter enthousiast een voortrekkersrol op zich nemen, volgt het samenzijn met een heerlijke maaltijd, een drankje, muziek van dj Joke Noten en vooral veel ontmoeting.

Afsluiting

Rond 17.00 uur dankt mevrouw De Beun alle mensen voor hun komst. De themadag is alweer voorbij. Zij bedankt mevr. Cyrus voor haar inzet op deze dag. Zij hoopt dat de aanwezigen veel hebben opgestoken over het thema mantelzorg. Zij bedankt de provincie nogmaals voor de geboden gastvrijheid, ook mevr. Van Loon van het evenementenbureau en de andere stafleden. Zij bedankt de cateraar en zijn gevolg, die verantwoordelijk was voor het verzorgen van de maaltijd en drankjes tijdens het informele samenzijn. Ook dank aan Palet, mevr. Karamat Ali en haar collega's, voor de ondersteuning bij de organisatie van vandaag, de zelforganisaties met hun leden en andere belangstellenden. De dagvoorzitter wenst iedereen een goede terugreis.

